

■ Vaasan kaupunkikuvaa sävytti 7.-11.3.2021 Porin prikaatin organisoima, 900 osallistujaa käsittänyt ja eri turvallisuusviranomaisten ja vapaaehtois-toimijoiden yhteistyönä toteutettu paikallispuolustusharjoitus.

JARNO PELLINEN / ILKKA-POHJAINEN

PERINNETYÖ OSANA VAPAAEHTOISTA MAANPUOLUSTUSTYÖTÄ

**luo tärkeän kanavan maanpuolustushengen vahvistumiselle:
case Suojeluskuntajärjestö**

Vuosi 2022 tulee jäämään historiaan murheen täyttämänä uuden ajanjakson alkuna. Venäjän ja sen itsevaltaisen johtajan Vladimir Putinin sopimukset, säädökset ja jopa sotalait rikkova epäinhimillinen hyökkäys Ukraina on hetkessä synnyttänyt toisen maailmansodan jälkeisen kylmän sodan kaltaisen kahtiajaon erityisesti Euroopassa, mutta maapallolla laajemminkin.

■ ILKKA VIRTANEN
ÖSTERBOTTENS FÖRSVARSGILLE
POHJANMAAN MAANPUOLUSTUSKILTA

Historia toistaa itseään siinä, että Eurooppa-lähtöisessä konfliktissa Venäjä on ollut aina yhtenä osapuolena: Krimin sota 1850-luvun puolivälissä, Venäjän bolševikkivallankumous seurausvaikutuksineen ensimmäisessä maailmansodassa, Venäjän ja Saksan etupiirijakosopimus toisen maailmansodan edellä. Tällä kertaa Venäjä näyttää jäävän eräitä vasallivaltioitaan lukuun ottamatta yksin, Kiinan lopullinen suhtautuminen sotaan on tosin vielä näkemättä. Erityisesti ns. läntinen maailma on poikkeuksellisessa yhtenäisyydessään hyvin sodanvastainen välttämättömiä puolustustoimenpiteitä lukuun ottamatta.

Suomen valtionjohto ja Puolustusvoimat ovat vakuuttaneet kansalaisille, että Suomea kohtaan ei tällä hetkellä ole välitöntä sotilaallista uhkaa. Suomen Puolustusvoimat ovat vahvat, ajantasaiset ja hyvässä kunnossa. Kansainvälistä yhteistyötä vahvistetaan ja uusia kumppanuussuhteita luodaan. Oman puolustusjärjestelmän vahvistusta ja muuta kehitystyötä on silti syytä tehdä, tapahtuipa se jatkossa mis-

sä laajemmassa kontekstissa hyvänsä. Puolustuksen tukevana peruspilarina on, että kansalaisten maanpuolustus-tahto sijoittuu kansainvälisessä vertailussa erittäin korkealle.

Vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä laaja kirjo

Venäjän arvaamaton ja ennakoimaton käyttäytyminen Ukrainaan kohdistuvissa sotatoimissa näkyy myös Suomessa mm. kasvaneena kiinnostuksena vapaaehtoista maanpuolustustyötä kohtaan ja lisääntyneenä osallistumisvalmiutena siihen. Mahdollisuudet osallistua ovatkin monipuoliset, ja sopivia toimintamuotoja löytyy kai-

kille, yhtä hyvin naisille kuin miehille. Tehtäväkenttää löytyy vahvasti sotilaalliseen maanpuolustukseen painottuvasta toiminnasta aina yleistä maanpuolustushenkeä kohottavaan ja edistävään maanpuolustukselliseen perinnetyöhön saakka.

Vapaaehtoisuuteen perustuvaa sotilaallista maanpuolustusta edustavat erityisesti maakuntajoukot. Maakuntajoukot ovat Puolustusvoimien kokoonpanoon kuuluvia alueellisia joukkoja. Ne muodostetaan reserviin kuuluvista vapaaehtoisista asevelvollisista sekä muista vapaaehtoisista, jotka täyttävät Puolustusvoimien kriteerit ja ovat sitoutuneet toimimaan kriisiaikana maakuntajoukoissa. Maakuntajoukkojen kou-

lutuksesta vastaa Puolustusvoimat sekä Puolustusvoimien valvonnassa Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK. Maakuntajoukkojen tehtävänä on toimia Puolustusvoimien sodanajan paikallispuolustusjoukkoina. MPK on valtakunnallinen koulutusorganisaatio, jolla on myös muuta alan koulutustoimintaa. Se kouluttaa kansalaisia yleisesti selviytymään paremmin arjen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Tätä kirjoitettaessa (maaliskuun alku) Vaasassa on kaupunkiolosuhteissa käynnissä Porin prikaatin organisoima mittava viikon kestävä paikallispuolustusharjoitus, jossa pohjalaisiin maakuntajoukkoihin kuuluvia reserviläisiä on yhtenä osapuolena mukana.

■ Yllä kuvassa Vaasan suojeluskuntaa sisällissodan alussa.

MONICA LATVALA

■ Veteraani- ja maanpuolustusjärjestöjen lippulinna maanpuolustustyölle omistettuna Tammisunnuntain sepeleenlaskutilaisuudessa Vaasan Kasarmintorin Perinnemuurilla.

MPK:lle rinnakkaisena koulutusyhteisönä voi pitää Naisten Valmiusliittoa.

MPK:lle rinnakkaisena koulutusyhteisönä voi pitää Naisten Valmiusliittoa. Naisten Valmiusliitto on valtakunnallinen yhteistyöjärjestö, joka yhdistää 10 naisten vapaaehtoista maanpuolustus- ja turvallisuustyötä tekevää jäsenjärjestöä. Liitto kehittää naisten turvallisuuteen ja varautumiseen liittyviä valmiuksia koulutuksen kautta lisäten näin naisten mahdollisuuksia toimia poikkeusoloissa yhteiskunnan hyväksi. Liiton toiminta ei ole sotilaallista.

Reserviläisjärjestöjen toimintaan kuuluu sotilastaitoa ylläpitäviä tilaisuuksia esimerkiksi ammunassa. Urheilu- ja kunnon ylläpitämistapahtumat, sosiaalinen toiminta ja monilla yhteisöllä myös maanpuolustuksellinen perinnetyö ovat ohjelmassa mukana. Osallistuminen reserviläis-toimintaan koetaan usein reservin kertausharjoitusten täydennykseksi.

Maanpuolustuskiltojen toiminta muistuttaa usein reserviläistoimintaa, kohdistettuna vain killan Puolustusvoimalähtöiseen taustaan, tavallisimmin joukko-osastoon tai aselajiin. Tästä johtuen killan taustayhteisöön liittyvä perinnetyö on usein vahvasti esillä. Joidenkin kiltojen kohdalla, mm. lakkautettujen joukko-osastojen

tapauksessa, kiltta on puhtaasti perinnetyötä tekevä yhteisö. Reserviläisjärjestöillä ja killoilla on runsaasti yhteistä jäsenkuntaa.

Sotaveteraani- ja sotainvalidijärjestöt eivät ole varsinaisia vapaaehtoisen maanpuolustuksen yhteisöjä, mutta veteraanien sodan ja jälleennäkökennuksen ajan aikaisilla panoksilla on maanpuolustukseen ja maanpuolustustahtoon niin suuri vaikutus, että nämä järjestöt ovat yleensä mukana, kun vapaaehtoisen maanpuolustustyön tapahtumia tarkastellaan. Järjestöillä on myös paljon yhteistyötä keskenään. Veteraanijärjestöt aloittivat toimintansa lähinnä sosiaalisen toiminnan alueella, myöhemmin niistä tuli myös veteraanien edunvalvontajärjestöjä, ja nyt viimeiseen iltahuutoon kutsuttavien veteraanien määrän vähitellen loppuessa järjestöt ovat siirtymässä vaalimaan veteraanien arvokasta perintöä.

Vapaaehtoisessa maanpuolustustyössä toimii lisäksi useita merkittäviä perinneyhteisöjä. Tärkeimmät näistä ovat Vapaussodan Perinneliitto, JP 27:n Perinneyhdistys sekä suojeluskuntien, lottien, sotilaspoikien ja pikkulottien perinneyhteisöt. Kahden ensiksi mainitun taustayhteisöt lakka-

■ Marsalkka Mannerheim tervehtii 14. divisioonan esikunnan lottia syyskuussa 1942.

sivat olemasta, kun niiden aktiivitoimijat olivat siirtyneet ajasta ikuisuuteen. Muut, suojeluskuntajärjestöön kuuluviksi luetut yhteisöt taas lakkautettiin sodan jälkeen 1944 Moskovan välirauhan ehtojen perusteella. Tässä mainitut järjestöt ovat puhtaasti perinnetyötä tekeviä yhteisöjä. Veteraanijärjestöt ovat varsin lyhyellä aikajänteellä tulossa samaan vaiheeseen. Olemassa olevien ja muotoaan muuttavien veteraanijärjestöjen rinnalle ja tueksi on perinnetyötä koordinoimaan tullut Tammenlehvän Perinneliitto.

Tulevaisuus ei ole menneisyyden trendinomaista jatketta. Monet arvostamamme valtiomiehet ja sotilasjohtajat – presidentti **J. K. Paasikivi** ja kenraali **Adolf Ehrnrooth** esimerkkeinä – ovat kuitenkin painottaneet historian tuntemuksen ja sen opetusten vaarinton merkitystä. **Aleksis Kiven Seitsemässä veljeksessä** aina harkitsevainen Aapo jo puki tämän näkökan-

nan muotoon ”Tietää mitä on tapahtunut, sehän on, eräältä kannalta katsoen, viisaus suuri. Jos visusti harkitset, mikä kylvä menneistä päivistä saattoi hyödyllisiä, mikä vahingollisia hedelmiä, ja sen mukaan asetat elämäsi, työsi ja toimesi, niin oletpa viisas mies.” Perinnetyö tuo tietoisuuteemme menneisyyden ratkaisuja ja niiden seuraamuksia. Niiden punnitseminen nykyisiä olosuhteita ja tiedossa olevia tulevaisuuteen vaikuttavia tekijöitä vasten antaa tarpeellisia lisäeväitä tulevaisuutta koskeville ratkaisuille.

Suojeluskuntajärjestön perinnetyö järjestäytynyttä 40 vuotta

Tarkastelen tässä vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön liittyvää perinnetyötä vain edellä varsinaisiksi perinnejärjestöiksi luokittelemieni järjestöjen osalta. Ja niistäkin vain suojeluskuntatoiminnan (laajasti tul-

kittuna) osalta, ts. suojeluskuntiin, lottiin, sotilaspoikiin ja pikkulottiin liittyvää perinnetyötä. Tähän valintaan olen päätenyt siksi, että kaikilla näillä perinnejärjestöillä viime vuosi oli tasakymmenlukuinen merkkivuosi.

Kyseessä ovat siis järjestöt, jotka viime sotien päätyttyä jouduttiin pysyvästi lakkauttamaan. Järjestöillä oli lakkautushetkellä merkittävää omaisuutta, josta suuri osa onnistuttiin erilaisilla järjestelyillä pelastamaan, useimmiten säätiömuotoisesti. Varallisuutta käytettiin aiemmantyyppisen toiminnan tukemiseen varoen käytämästä kiellettyjä nimikkeitä. Järjestäytyneen perinnetoiminnan voidaan katsoa alkaneen v. 1981 – tuolloin vielä peitellyin nimikkein – ja Neuvostoliiton romahtaminen mahdollisti v. 1991 jälkeen myös vanhojen nimikkeiden kytkemisen perinnetyöhön, ei kuitenkaan varsinaiseen aktiivitoimintaan.

Suojeluskunnat

Maamme itsenäistymiseen ja maan sisäisen järjestyksen turvaamiseen tärkeitä suojeluskuntia – alkuvaiheessa erilaisia nimityksiä niistä käyttäen – alkoi syntyä 1910-luvun puolivälin jälkeen. Virallistyyppisen aseman ne saivat tammikuussa 1918, kun **Svinhufvudin** senaatti nimitti suojeluskunnat kenraali **C. G. E. Mannerheimin** johtamiksi hallituksen joukoiksi. Varsinainen järjestöllinen virallistaminen tapahtui 2.8.1918, kun senaatin asetuksella vahvistettiin suojeluskuntien asema virallisena maanpuolustusjärjestönä. Suojeluskunnat lakkautettiin rauhanehtojen perusteella v. 1944.

Ensimmäinen askel perinnetyössä otettiin, kun marraskuussa 1981 perustettiin yhdistys suojeluskuntien ja Lotta Svärdin perinteiden vaalimiseksi. Varovaisuussyistä yhdistyksen nimeksi valittiin neutraali Suomen Maanpuolustushistoriallinen yhdistys. Yhdistys onnistuttiin myös rekisteröimään, tosin vasta kahden vuoden kuluttua 24.10.1983. Aika teki tehtävänsä, ja vuonna 1995 yhdistyksen nimeksi muutettiin tehtäväkuvan mukaisesti Suojeluskuntien ja Lotta Svärdin Perinteiden Liitto. Vuoden 2021 alusta nimi muutettiin lyhyempään muotoon Suojeluskuntajärjestön Perinteet ry. Toiminnassa painotetaan suojeluskuntajärjestön perheluonnetta, mukana on myös lottien, sotilaspoikien ja pikkulottien perinnetyö.

Suojeluskuntien järjestäytyneen perinnetyön 40 vuotta jatkunutta kautta juhlistettiin kutsuseminaarissa Puolustusvoimien koulutuskeskuksessa, entisessä Taistelukoulussa, Tuusulassa 7.12.2021 Suojeluskuntajärjestön Perinteet ry:n ja Taistelukoulun Perinneyhdistys ry:n vastatessa järjestelyistä. Seminaarin ajankohta perustui kolmeen perinnetyön kannalta merkittävään tapahtumaan: Suojeluskuntain Päälystökoulun toiminnan käynnistymiseen 100 vuotta sitten v. 1921, järjestäytyneen suojeluskuntien perinnetyön alkamiseen Suomen Maanpuolustushistoriallisen

VAASAN SOTAVETTERÄÄNIMUSEO

■ Suojeluskuntaperhe: Käsite suojeluskuntaperhe realisoitui usein käytännön perhe-elämässä. Vaasalainen Salmen perhe perhekuvasse v. 1939. Äiti Elmiere Salmi, Sippolan Lottien pj. 1922–32 ja Vaasan Lottien pj. 1932–44, isä suojeluskuntaväpäeli Armas Salmi, lapset vasemmalta suojeluskuntalainen, res. vänr. Jorma, Lotta Pirkko ja suojeluskuntalainen Sipri. Lapset aloittivat sk-uransa sotilaspoikina ja pikkulottana.

Ensimmäinen askel perinnetyössä otettiin, kun marraskuussa 1981 perustettiin yhdistys suojeluskuntien ja Lotta Svärdin perinteiden vaalimiseksi.

yhdistyksen perustamisella 40 vuotta sitten v. 1981 ja ensimmäisen paikallisen perinneyhdistyksen, Helsingin Suojeluskuntapiirin Perinnekillan perustamiseen 30 vuotta sitten v. 1991.

Seminaarissa kuultiin sarja laadukkaita suojeluskuntajärjestöjen perinteitä koskevia esityksiä. Niissä käsiteltiin Tuusulaan liittyviä monipuolisia ja arvokkaita sotilas- ja kulttuuriperinteitä, Taistelukoulun Verkkomuseohanketta sekä Kansallisarkiston ja Museoviraston asiantuntijoiden näkemyksiä aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön taltiointista ja säilyttämisestä. Seminaarin yksi päätä-

pahtuma oli Suojeluskuntajärjestön Perinteiden puheenjohtajan **Markus Anajan** toimittaman teoksen *Suojeluskuntaperheen Perinnetyö 1981–2021* julkistaminen. Teoksessa on kokoelma tärkeitä vuosien mittaan julkaistuja asiantuntijakirjoituksia sekä pidettyjä puheita suojeluskunnista ja niiden perinnetyöstä. Se sisältää myös laajahkon dosentti, VTT **Olli Klemolan** laatiman pioneiritutkimuksen aiheesta ”Suojeluskuntaperinnetyön organisaatiot ja ulottuvuudet 1944–2021”. Olli Klemolan hänen omaan tutkimukseensa perustuva esitys kuului myös seminaarin ohjelmaan.

Lottajärjestö

Lottajärjestö lakkautettiin muiden suojeluskuntajärjestöjen tapaan Moskovan välirauhansopimuksen perusteella marraskuussa 1944. Järjestön huomattava omaisuus onnistuttiin kuitenkin pelastamaan tarkoitusta varten perustetulle Suomen Naisten Huoltosäätiölle. Säätiö kerrytti varal-

■ Ruskan keskellä Vaasan Kasarmin torin Perinnemuurin tuntumassa as- televa Tea Helenelund-Suomisen Lotta-patsas (2005) on saanut Lottaperin- nepäivänä sinivalkoisen kukkalait- teen juurelleen.

■ Oikealla suojeluskuntain sotilaspoi- kia Santahaminassa 1934.

lisuuttan muilla lahjoituksilla ja pe- rustamalla yritystoimintaa sodasta palanneiden lottien työllistämiseksi. Säätiö jatkoi myös muuta aiemman Lottajärjestön toteuttamaa huolto- ja avustustoimintaa. Vuonna 2004 Suomen Naisten Huoltosäätiö vaihtoi nimekseen Lotta Svärd Säätiö. Säätiö tukee nykyisin myös vapaaehtoista maanpuolustustyötä ja tekee omaa perinnetyötä ylläpitämällä Tuusulan Syvärannan Lottamuseota.

Entiset lotat alkoivat jo 1950-luvul- la kerätä muistitietoa ja muuta aineis- toa järjestönsä toiminnasta. Toiminta tapahtui julkisuudelta piilossa. Lotti- en perinnetyön näyttävä avaus tapah- tui 13.9.1991 Finlandia-talossa järjes- tetyssä Lottajärjestön perustamisen 70-vuotisjuhlassa, jonka järjestelyis- tä vastasi Suomen Maanpuolustus- historiallinen yhdistys. Valtiojohto ja Puolustusvoimat tukivat juhlaa avoi-

■ Lottajärjestö lakkautettiin 1944.

mesti osallistumalla sekä juhlan suun- nittelutyöhön että itse juhlaan. Lotti- en oma perinnetyö käynnistyi tämän jälkeen ripeästi. Suomen Rintama- naisten tuella perustettiin ensin tam- mikuussa 1992 Helsingin Lottaperin- neyhdistys, joka vastaavien muiden yhdistysten syntymisen jälkeen muu- tettiin v. 1993 Suomen Lottaperinne-

liitoksi. Lottaperinneyhdistyksistä tuli liiton jäsenyhdistyksiä.

Suomen Lottaperinneliiton Vaa- sassa 2.-3.10.2021 pidetyn liitto- kokouksen yhteydessä järjestettiin myös valtakunnalliset Lottaperinne- päivät. Perinnepäiviä sävyttivät me- neillään ollut Lottajärjestön perusta- misen 100-vuotisjuhlavuosi, lottien valtakunnallisen perinnetyön alkami- sen 30-vuotismuisto sekä päivien järjestelyistä vastanneen Vaasan Lot- taperinneyhdistyksen perustamisen 20-vuotisjuhlatapahtuma. Vaikea koronapandemiatilanne oli merkinnyt lottien juhlavuoden tapahtumien toteuttamista usein ilman yleisöä. Vaa- san perinnepäivien aikaan olosuhteet sallivat kuitenkin myös yleisön muka- naolon, ja kaupungintalossa järjestet- tyyn pääjuhlaan olikin kokoontunut suuri joukko lottaperinteen vaalijoita ja muuta maanpuolustusväkeä.

Sotilaspojat

Suojeluskuntajärjestön toiminnassa olivat alkuvuosista alkaen mukana myös nuoret pojat ja tytöt. Pojat toimivat erityisissä poikaosastoissa ilman aseita ja varsinaista sotilaallista toimintaa. Tytöt toimivat Lottajärjestössä lottatyttöinä tai pikkulottina ikäisilleen sopivissa avustustehtävissä. Poikaosastoissa toimivien poikien nimitys vakiintui sotilaspojiksi ja heidän asemansa virallistui v. 1928 annetussa suojeluskuntia koskevassa asetuksessa. Sotilaspoikajärjestön virallista luonnetta vahvisti erityisesti suojeluskuntien ylipäällikön kenraali **Malmbergin** päiväkäsky vuodelta 1941, jossa hän nimesi yhteisön ruonebergiläisessä Vänrikki Stool -hengessä suojeluskuntapojiksi ja määräsi heille everstiluutnanttitasoisen komentajan. Pikkulotilla ei vastaavaa selvää omaa järjestöä ollut, vaan he

toimivat Lotta-yhteisöissä omalla toimenkuvallaan.

Sotilaspoikien valtakunnallinen perinnetyö alkoi virallisesti v. 1991, joten vuosi 2021 oli myös tämän perinnetyön 30-vuotisjuhlavuosi. Ikärakenteesta johtuen juhluvuodesta pääsi nauttimaan suhteellisesti suurempi osa aikanaan aktiivitoiminnassa mukana olleita kuin muissa suojeluskuntaperheen järjestöissä. Sotilaspoikien perinnetyölle loi taustaa **Pentti Pirhosen** v. 1977 ilmestynyt teos *Suomalaisia sotilaspoikia*. Tampereella järjestettiin 29.5.1991 Sotilaspoikien Perinnekillan (nykyisin Sotilaspoikien Perinneliitto) perustava kokous, jonka yhteydessä jaettiin ensimmäiset sotilaspoikaritit sotilaspoikatoiminnassa mukana olleille. Tästä toukokuun lopun päivästä on tullut Sotilaspoikien Perinnepäivä. Sotilaspojat saivat v. 1997

itsenäisyyspäivän aattona Sotilaspoika-patsaan Lahteen.

Sotilaspoikaperinteen 30-vuotisen toiminnan merkeissä oli tarkoitus järjestää näyttävä juhlatilaisuus liiton liittopäivien yhteydessä elokuussa 2021 Nokialla. Koronan takia juhla jouduttiin kuitenkin peruuttamaan. Lahden Sotilaspoikapatsaalla järjestettiin perinnepäivänä 29.5 seppeleenlaskutilaisuus. Sotilaspoika-järjestö sai perinnepäivänä lisäksi muistolaatan Vaasan Kasarmintorilla sijaitsevaan Perinnemuuriin. Muistolaatta on muurin uusin tulokas 27 vastaavan laatan joukossa. Laatta sai sijainnin muurin osassa, jonka muut laatat edustavat suojeluskuntia ja Lotta Svärdiä sekä eräitä Puolustusvoimien lakkautettuja alueellisia hallintoyksiköitä (sotilaslääni, sotilaspäämajäsen, soittokunta). Laatan paljastustilaisuudesta oli artikkeli *Maanpuolustaja*-lehdesä 2/2021.

Suojeluskuntajärjestöihin liittyvästä perinnetyöstä on laadittu kattava esitys verkkosivustolle www.perinne.fi. Sivuston laadinnasta ja ylläpidosta vastaa Suojeluskuntajärjestön perinnett ry. Sivusto ei ole ylläpitäjän kotisivu vaan yleinen tutkittuun ja muuhun luotettavaan tietoon perustuva informaatiolähde suojeluskuntajärjestöstä ja siihen kohdistuvasta perinnetyöstä. Sivusto on kaikkien kiinnostuneiden vapaasti käytettävissä.

Ja lopuksi vielä kertauksena yksi viisaus 380 vuoden takaa. Kuninkaallisen Turun Akatemian vuoden 1640 vihkimisjuhlan professorijäsen **Michael Wexionius Gyldenstolpe** toteaa v. 1642 ilmestyneessä väitöskirjassaan *De Prudentia* (Viisaudesta) seuraavasti: ”Viisauden perusasia on, että valitaan hyvä ja vältetään paha. Jotta saisimme tämän viisauden, tarvitsemme kolminkertaisen silmän. Muistin, jolla tarkastellaan mennyttä, ymmärryksen, jolla tarkastellaan nykyhetkeä, ja huolenpidon, jolla tarkastellaan tulevaa.” Perinnetyöllä on paikka tämän viisauden osatekijänä.